

Потопено наследство, изгубени места и пейзажи на паметта
Лина Гергова

Литература

Борисова, Мариянка 2020: Селища под язовир „Доспат“ – миграции и културно наследство. – *Родопи*, № 1–2, 57–64 [Borisova, Mariyanka 2020: Selishta pod yazovir „Dospat“ – migratsii i kulturno nasledstvo. – *Rodopi*, No. 1–2, 57–64].

Борисова, Мариянка 2021: Изселени при изграждането на язовир „Огоста“ села – памет, наративи, ритуални практики. – *Годишник на Асоциация „Онгъл“*, 19, 137–150 [Borisova, Mariyanka 2021: Izseleni pri izgrazhdaneto na yazovir „Ogosta“ sela – pamet, narativi, ritualni praktiki. – *Godishnik na Asotsiatsiya „Ongal“*, 19, 137–150].

Борисова, Мариянка 2021а: Паметта за селото на дъното на язовира – между романтиката и травмата. – В: *Българският социализъм: идеология, всекидневие, памет*. Съст. Ана Лулева, Иванка Петрова, Петър Петров, Светла Казаларска, Яна Янчева. София: Издателство на БАН „Проф. Марин Дринов“, 162–177 [Borisova, Mariyanka 2021: Pametta za seloto na danoto na yazovira – mezhdu romantikata i travmata. – *Bulgarskiyat sotsializam: ideologiya, vsekidnevie, pamet*. Sast. Ana Luleva, Ivanka Petrova, Petar Petrov, Svetla Kazalarska, Yana Yancheva. Sofia: Izdatelstvo na BAN „Prof. Marin Drinov“, 162–177].

Василева, Бойка 1991: *Миграционни процеси в България след Втората световна война*. София: УИ „Св. Климент Охридски“ [Vasileva, Boyka 1991: *Migratsionni protsesi v Bulgaria sled Vtorata svetovna vojna*. Sofia: UI „Sv. Kliment Ohridski“]

Воскресенски, Валентин 2020: Из историята на „потопените“ села Елешница и Беловица (част 1) [Voskresenski, Vaentin 2020: Iz istoriyata na „potopenite“ sela Eleshnitsa i Belovitsa (chast 1)], <https://damsbg.com/?p=702> (04.11.2022).

Гергова, Лина 2020: Потопеното наследство в язовир „Студен кладенец“: изследователски предизвикателства. – *Родопи*, № 1–2, 48–64 [Gergova, Lina 2020: Potopenoto nasledstvo v yazovir „Studen kladenets“: izsledovatelски predizvikatelstva. – *Rodopi*, No. 1–2, 48–64]

Гергова, Лина 2021а: Дарец преди и след язовира: модели на запомняне и спомняне. – *Годишник на Асоциация „Онгъл“*, 19, 163–177 [Gergova, Lina 2021a: Darets преди i sled yazovira: modeli na zapomnyane i spomnyane. – *Godishnik na Asotsiatsiya „Ongal“*, 19, 163–177]

Гергова, Лина 2021б: Принудително изселване и принудителна модернизация: социални и културни последици от строителството на язовири

в социалистическа България. – В: *Българският социализъм: идеология, всекидневие, памет*. Съст. Ана Лулева, Иванка Петрова, Петър Петров, Светла Казаларска, Яна Янчева. София: Издателство на БАН „Проф. Марин Дринов“, 148–161 [Gergova, Lina 2021b: Prinuditelno izselvane i prinuditelna modernisatsiya: sotsialni i kulturni posleditsi ot stroitelstvoto na yazoviri v sotsialisticheska Bulgaria. – In: *Bulgarskiyat sotsializam: ideologiya, vsekidnevie, pamet*. Sast. Ana Luleva, Ivanka Petrova, Petar Petrov, Svetla Kazalarska, Yana Yancheva. Sofia: Izdatelstvo na BAN „Prof. Marin Drinov“, 148–161].

Гергова, Лина, Марианка Борисова 2022: Един невъзможен терен в Ивайловградско: села под водите на язовира. – В: *Превъплъщения на словото, прояви на фолклорното. Юбилеен сборник в чест на доц. д-р Стоянка Бояджиева*. Съст. и ред. Вихра Баева, Валентина Ганева-Райчева, Вихра Барова, Марианка Борисова, Николай Вуков. София: Издателство на БАН „Проф. Марин Дринов“, 217–236 [Gergova, Lina, Mariyanka Borisova 2022: Edin nevazmozhen teren v Ivaylovgradsko: sela pod vodite na yazovira. – In: *Prevaplashteniya na slovoto, proyavi na folklornoto. Yubileen sbornik v chest na dots. d-r Stoyanka Boyadzhiyeva*. Sast. i red. Vihra Baeva, Valentina Ganeva-Raycheva, Vihra Barova, Mariyanka Borisova, kkNikolay Vukov. Sofia: Izdatelstvo na BAN „Prof. Marin Drinov“, 217–236].

Гергова, Яна 2021в: Потопеният храм: между вярата и възмездието, паметта и наследството. – В: *Българският социализъм: идеология, всекидневие, памет*. Съст. Ана Лулева, Иванка Петрова, Петър Петров, Светла Казаларска, Яна Янчева. София: Издателство на БАН „Проф. Марин Дринов“, 319–330 [Gergova, Yana 2021v: Potopeniyat hram: mezhdvu vyarata i vazmezdieto, pametta i nasledstvoto. – In: *Bulgarskiyat sotsializam: ideologiya, vsekidnevie, pamet*. Sast. Ana Luleva, Ivanka Petrova, Petar Petrov, Svetla Kazalarska, Yana Yancheva. Sofia: Izdatelstvo na BAN „Prof. Marin Drinov“, 319–330].

Гергова, Яна 2021г: Препотвърждаване и преосмисляне на сакралното пространство: потопените църкви на с. Запалня и с. Виден. – *Годишник на Асоциация „Онгъл“*, 19, 151–162 [Gergova, Yana 2021g: Prepotvarzhdavane i preosmislyane na sakralното prostranstvo: potopenite tsarkvi na s. Zapalnya i s. Viden. – *Godishnik na Asotsiatsiya „Ongal“*, 19, 151–162].

Димитрова, Цветелина 2016: „Изгубените села“ (По материали от Калково, Шишманово и Пасарел). – *Годишник на Асоциация „Онгъл“*, 14, 148–163 [Dimitrova, Tsvetelina 2016: „Izgubenite sela“ (Po materiali ot Kalkovo, Shishmanovo i Pasarel. – *Godishnik na Asotsiatsiya „Ongal“*, 14, 148–163].

Димов, Венцислав, Лозанка Пейчева 2020: Потопено наследство: за песните от дъното на язовира и медийното им изплуване. – *Medialog*, № 8 [Dimov, Ventsislav, Lozanka Peycheva 2020: Potopenoto nasledstvo: za pesnite ot danoto na yazovira i mediynoto im izpluvane. – *Medialog*, No. 8], <https://www.medialog-bg.com/?p=3710> (04.11.2022).

Илиев, Теодор 2015: *Местоположението на язовири – опасност от наводнения и екологични катастрофи, мерки за защита*. Русе: Ахат. [Iliev,

Teodor 2015: *Mestopolozhenieto na yazoviri – opasnost ot navodneniya i ekologichni katastrofi, merki za zashtita*. Ruse: Ahat].

Котов, Любомир, Любомир Георгиев, Николай Колев 1972: *Конструктивни проблеми, експлоатация и регулиране оттока на язовирите*. София: ЦНТИИСГС [Kotov, Lyubomir, Lyubomir Georgiev, Nikolay Kolev 1972: *Konstruktivni problemi, eksploatatsiya i regulirane ottoka na yazvirite*. Sofia: TsNTIISGS].

Кузманов, Иван Данев 1998: *История на бившето село Жребчево*. Ст. Загора: Изд. авт. [Kuzmanov, Ivan Danev. 1988: *Istoriya na bivsheto selo Zhrebchevo*. St. Zagora: Izd. avt.].

Любенова, Милена 2015: Индустриализацията на град Перник и изселването на селата Крапец и Попово – преживяване, памет, наративи. – В: *Град и памет*. Пазарджик: Беллопринт, 94–99 [Lyubenova, Milena 2015: *Industrializatsiyata na Pernik i izselvaneto na selata Krapets i Popovo – prezhiyavane, pamet, narativi*. – In: *Grad i pamet*. Pazardzhik: Belloprint, 94–99].

Михайлова, Мара 1996: *Етнографски проучвания на Източните Родопи*. Кърджали: Исторически музей – Кърджали. [Mihaylova, Mara 1996: *Etnografski prouchvaniya na Iztochnite Rodopi*. Kardzhali: Istoricheski muzey – Kardzhali].

Христов, Петко, Цветана Манова 2007: Новият „стар“ курбан. – В: *„Завръщане“ на религиозността*. Съст. Маргарита Карамихова. София: ЕИМ – БАН, 11–30 [Hristov, Petko, Tsvetana Manova 2007: *Noviyat „star“ kurban*. – In: *„Zavrashthane“ na religioznostta*. Sast. Margarita Karamihova. Sofia: EIM – BAN, 11–30].

Цонева, Нели 2019: За съдбата на жителите от с. Бара. – В: *Юбилеен сборник Павликени*. Велико Търново: Фабер, 167–185 [Tsoneva, Neli 2019: *Za sadbata na zhitelite ot s. Vara*. – In: *Yubileen sbornik Pavlikeni*. Veliko Tarnovo: Faber, 167–185].

Цоневи, Мими и Петър 2019: *Атларе – Жребчево. Живата история на нашето потопено село*. София: б. и. [Tsonevi, Mimi i Petar 2019: *Atlare – Zhrebchevo. Zhivata istoriya na nasheto selo*. Sofia: b. i.].

Bartolome, Leopoldo Jose, Chris de Wet, Harsh Mander, Vijay Kumar Nagraj 2000: *Displacement, Resettlement, Rehabilitation, Reparation, and Development. WCD Thematic Review, Social Issues I.3*. Cape Town: World Commission on Dams.

Basu, Paul 2007: Palimpsest Memoryscapes: Materializing and Mediating War and Peace in Sierra Leone. – In: *Reclaiming Heritage. Alternative Imaginaries of Memory in West Africa*. Eds. Ferdinand de Jong, Michael Rowlands. New York: Routledge, 231–259.

Basu, Paul 2013: Memoryscapes and Multi-Sited Methods. – In: *Research Methods for Memory Studies*. Ed. Emily Keightley, Michael Pickering. Edinburgh: Edinburgh University Press, 115–131.

Basu, Pratyusha 2016: *Aftermath of Dams and Displacement in India's Narmada River Valley: Linking Compensation Policies with Experiences of*

Resettlement. – In: *Rethinking Displacement: Asia Pacific Perspectives*. Eds. Ruchira Ganguly-Scrase, Kuntala Lahiri-Dutt. New York: Routledge, 95–114.

Bauer, Christian, Christoph Dolgan 2020: Towards a Definition of Lost Places. – *Erdkunde*, 74 (2), 101–116.

Brody, Laura 2022: Chasing the Past: Homeland Nostalgia and Return Aspirations in Divided Cyprus. – *Journal of Identity and Migration Studies*, 16 (1), 82–104.

Butler, Toby 2007: Memoryscape: How Audio Walks Can Deepen Our Sense of Place by Integrating Art, Oral History and Cultural Geography. – *Geography Compass*, 1 (3), 360–364.

Davidson, Tonya 2013: Nostalgia and Postmemories of a Lost Place Actualizing My Virtual Homeland. – In: *Ecologies of Affect: Placing Nostalgia, Desire, and Hope*. Eds. Tonya Davidson, Ondine Park, Rob Shields. Waterloo: Wilfrid Laurier University Press, 43–63.

DooHo, P., Y. Yangsoo, S. Youngdu 2006: Dam Construction and Sustainable Livelihood Support for Displaced People. – In: *Dams and Reservoirs, Societies and Environment in the 21st Century*. Eds. Luis Berga et al. London/Leiden/New York/Philadelphia/Singapore: Taylor and Francis, 1169–1174.

Harvey, John, Ann Weber 1998: Why There Must Be Psychology of Loss. – In: *Perspectives on Loss: A Sourcebook*. Ed. John H. Harvey. Philadelphia: Brunner/Mazelpp, 319–330.

High, Steven 2011: Mapping Memories of Displacement: Oral History, Memoryscapes, and Mobile Methodologies. – In: *Place, Writing, and Voice in Oral History. Palgrave Studies in Oral History*. Ed. Shelley Trower. New York: Palgrave Macmillan, 217–231.

Huang, L., J. Huang, W. Wang 2018: The Sustainable Development Assessment of Reservoir Resettlement Based on a BP Neural Network. – *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 15 (1), 146.

Kappler, Stefanie 2017: Sarajevo's Ambivalent Memoryscape: Spatial Stories of Peace and Conflict. – *Memory Studies*, 10 (2), 130–143.

Kennedy, Tammie M. 2013: Mapping “Memoryscapes”: Reconfiguring the Theoretical Terrain of Rhetoric and Memory. – *Rhetorics Regulating Childhood and Children's Rights*, 33 (3/4), 763–781.

Kirsch, Stuart 2001: Lost Worlds. Environmental Disaster, “Culture Loss,” and the Law. – *Current Anthropology*, 42 (2), 167–198.

McCully, Patrick 2001: *Silenced Rivers. The Ecology and Politics of Large Dams*. London, New York: Zed Books.

McDowell, Sara 2008: Heritage, memory and identity. – In: *The Ashgate Research Companion to Heritage and Identity*. Eds. Brian Graham, Peter Howard. Farnham: Ashgate Publishing, 37–53.

Nassar, Hala 2002: The Invocation of Lost Places. – *Open Page*, 7, 36–39.

Nora, Pierre 1989: Between Memory and History: Les Lieux de Mémoire. – *Representations*, 26, 7–24.

Phillips, Kendall R., G. Mitchell Reyes 2011: Introduction. Surveying Global Memoryscapes: The Shifting Terrain of Public Memory Studies. – In: *Global Memoryscapes: Contesting Remembrance in a Transnational Age*. Eds. Kendall R. Phillips, G. Mitchell Reyes. Tuscaloosa: University of Alabama Press, 1–26.

Read, Peter 1996: *Returning to Nothing. The Meaning of Lost Places*. Cambridge, New York, Melbourne, Madrid, Cape Town, Singapore, Sao Paulo, Delhi: Cambridge University Press.

Roberts, Gareth 1994: The Cultural Landscape. – *Landscape Research*, 19 (3), 133–136.

Shaojun, Chen, Liu Zhen 2006: Coordinated development of reservoir resettlement and regional society, economy, environment. – In: *Dams and Reservoirs, Societies and Environment in the 21st Century*. Eds. Luis Berga et al. London/Leiden/New York/Philadelphia/Singapore: Taylor and Francis, 1155–1159.

Zembylas, Michalinos 2014: Nostalgia, Postmemories, and the Lost Homeland: Exploring Different Modalities of Nostalgia in Teacher Narratives. – *Review of Education, Pedagogy, and Cultural Studies*, 36, 7–21.

Лина Гергова
Институт за етнология и фолклористика
с Етнографски музей
Българска академия на науките
ул. „Акад. Георги Бончев“, бл. 6
1113 София, БЪЛГАРИЯ
lina.gergova@gmail.com